

ARAŞTIRMA

MUĞLA SAĞLIK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN BEDEN BENLİK ALGISI VE PSİKOLOJİK SIKINTI BELİRTİLERİ İLE İLİŞKİSİ

Nezihe UĞURLU*

Hatice AKIN**

Alınış Tarihi:14.03.2007

Kabul Tarihi:31.08.2007

ÖZET

Çalışma Muğla Üniversitesi Muğla Sağlık Yüksek Okulu öğrencilerinde beden benlik algısı ve ruh sağlığının çeşitli değişkenlerle ilişkisini belirlemek amacı ile tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Araştırma evrenini Muğla Üniversitesi Muğla Sağlık Yüksek Okulu'nda öğrenim gören toplam 369 öğrenci oluşturması planlanmış olup, ancak çalışma 350 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Elde edilen verilerin değerlendirilmesinde yüzdellik, tek yönlü varyans analizi, t testi, Kruskal Wallis testleri kullanılmıştır. Çalışmada 8 sorudan oluşan bireysel bilgi formu, 57 sorudan oluşan Çok Yönlü Beden Benlik İlişkileri Ölçeği ve 90 sorudan oluşan Ruhsal Belirti Tarama Ölçeği (SCL-90R) kullanılmıştır.

Çalışmadan elde edilen bulgulara göre; öğrencilerin beden-benlik algısı ve ruh sağlığı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra, öğrencilerin cinsiyetleri, bölümleri, sınıfları ile beden benlik algısı arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Ruhsal belirti gösterme durumu ile öğrencilerin yaş grupları, sınıfları, okullarından memnun olma durumları, baba eğitim durumu, ailenin ekonomik düzeyi arasında anlamlı bir ilişki tespit edilirken, cinsiyet, bölüm, anne eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Beden algısı, benlik algısı, ruhsal belirti, psikolojik sıkıntı*

ABSTRACT

Relation of Body-Ego Perception with Symptoms Psychological Distress of Muğla University School of Health Students

The study was descriptively carried out to determine the relation of body- ego perception and mental health of Muğla University School of Health f students with different variables

The universe of the study was planned to consist of 369 students studying at Muğla University, the School of Health; however, the study could be conducted on 350 students. Personal information form consisting of 8 questions, the scale of multi-directional body- ego relations consisting of 57 and the scale of mental symptoms tracking (SCL-90R) were used. The data obtained in the study were analysed by means of frequencies, one-way variance analysis, t-test, Kruskal Wallis tests. According to the findings obtained in the study, a negative significant correlation was found between body- ego perception and mental health. In addition to this, a significant relation was found between the gender, department and class of the students and body-ego perception. While a significant relation ($p>0,05$) was found between the state of exhibiting psychological symptoms and the age groups of the students, their classes, their state of being pleased with their schools, education levels of their fathers and mothers, no significant relation was found among the gender, department, the education level of the mother.

Keywords: *Body perception, ego perception, mental symptom, psychological distress*

GİRİŞ ve AMAÇ

Günümüzde toplumlar insanların fizik görünüşleri ile oldukça fazla ilgilenmektedir. Yalnızca günümüzde

değil geçmişte de birçok toplumda tarih boyunca gençlik, güzellik, çekicilik gibi özellikler kimi zaman en önemli bireysel

* Muğla Üniv. Muğla Sağlık Yüksekokulu (Yrd.Doç.Dr.) Tlf:02522111795 nugurlu@mu.edu.tr

özellikler olarak değerlendirilebilmektedir. Bireylerin bu özelliklerinin önemli olduğu görüş ve değerlendirmeleriyle karşılaşmaları erken yaşlarda olmaktadır. Kahramanlar genellikle yakışıklı veya güzel, erdemli, dürüst, çalışkan karakterlerdir. İnsanlara çeşitli çocuk resimleri gösterildiğinde güzel veya hoş görünen çocuklara daha iyi, olumlu özellikler verildiği görülmektedir (Ergür 1996).

Beden imgesinin gelişmesi ve sürekli değişmesi bedensel gelişme dışında birçok etkenlerle belirlenir. Bu etkenler arasında cinsiyeti, kendilik imgesi, öğrenme ve olgunlaşma düzeyi, benlik gücü, dürtüleri, güdülenmesi, güven duygusu, bedenine karşı duyarlılığı verdiği anlam, toplumun beden görünüşüne verdiği değer sayılabilir (Ergür 1996).

Bireyin çevresi ile etkileşimi sonucu sahip olduğu kendine ait birtakım duygu, düşünce, değer ve kavramlar sistemi olan benlik; algıladığı biçimde kendisinin ne olduğunun neyi, niçin yapmak istediğinin bir ifadesidir (Adams 1995, Polat 2005).

Bireyin bedeninin diğerleri ve kendi tarafından değerlendirimi benlik kavramının ayrıntılı olumluluğunu kolaylaştırır ve benzer olarak beden hakkında negatif duygular, negatif benlik kavramını meydana getirir. Fiziksel standartlara göre toplum ve diğerleri tarafından değerlendirmede başarısızlık, benlik kavramı gelişimi üzerinde ezici ve içsel etkilere sahiptir. Kendilerine sunulan ideal ölçülere göre bedenleri ile ilgili duygu ve tutum geliştiren insanlardan ideal ölçülerden sapma, bireyin kedililik değerlendirmesinde değişmeye yol açmaktadır. Çünkü bireyin kendi bedenini ve beden parçalarını algılayarak onlara belli anlamlar vermesi kendine güven, kendine saygı, kimlik ve kişilik kavramaları ile yakından ilişkilidir. Kendini fiziksel açıdan olumlu değerlendirenler kişiler arası ilişkilerde daha güvenli ve işlerinde daha başarılı olurken,

Çocuk öykü ve masal kitapları yoksul- varsıl, güzel-çirkin gibi Kahra-kitapları yoksul- varsıl, güzel-çirkin gibi nitelikler taşıyan karakterler sunar. kendini beğenmeyen, kendinde birçok kusurlu yanın bulunduğunu düşünen insanlar ise yaşamlarının çeşitli dönemlerinde ya da sürekli olarak huzursuz, güvensiz ve değersiz duygular içindedirler. Diğer yandan fiziksel açıdan kendini beğenmediği halde bu durumu fazla önemsemeyen, sahip olduğu diğer ruhsal özellikleri ile birlikte kendisini sevmesini bilen ve ilişkilerinde rahat, güvenli ve olumlu davranan kişilerde vardır. Elbette burada insanın fiziksel özellikleri ve değerlendirilme biçimi önemlidir (Ergür 1996, Demirel 2005). Frostig ve Horne (1964) beden imgesini öznel algı olarak ya da bireyin kendi bedeninde olan içsel alıcılardan ve diğer insanların reaksiyonlarından edindiği izlenimlerden derlenen hisler olarak tanımlar (Özgeylanı 1993).

Beden algısı, çocuğun kendisini kendi olmayanlardan ayırt etmeye başladığı birinci yaştan itibaren ortaya çıkar ve yaşam boyu sürekli gelişerek değişir. Çocuk yaklaşık üç yaşına kadar çevreyle bedeni arasında bir sınır çizip ayırım yapamaz. Bunun için bazı düzenleme biçimleri, mekanizmalar kullanılır. Bunlar çocuğun anneden kopup ayrılmasına yardımcı olur. Aynı zamanda birer savunma düzeni olan bir ruhsal işlevler çocuğun kişiliğinin gelişmesi ve toplumsallaşmasında önemli rol oynar (Demirel 2005, Özcan 1985, Köknel 1989).

İdeal benliğin bir parçası olan beden imgesi ailede anne babanın çocuğun bedeninin şekli ve ölçüsüne ilişkin yaptıkları yorumların etkisiyle bu dönemde önemini korur. Gerçekte bireyin bedenine ilişkin imgesi olan beden imgesi ilk ortaya çıkan imgelerden biridir. Çocuk bu dönemde kendisini sürekli çevresindeki diğer insanlarla karşılaştırır. Bu karşılaştırma özellikle de ergenlik

döneminde oldukça belirgindir (Kuzgun 1998).

Ergenlikle ilgili bedensel değişiklikler ve cinsel olgunluğa adım atma ergenin davranış ve duygularını da etkiler. Bedenine karşı ilgisi artar. Kızlarda beden algısı ve değerlendirilmesi, toplumsal tanım ve normlardan etkilenmeye daha açık olduğundan, bedenden aldıkları doyum, gelecekteki kişilik uyumlarını yüksek düzeyde etkilemektedir. Erkeklerde bedensel değerlendirme, kızlar kadar olmasa da kişiler arası etkilenme gösterir ve fiziksel açıdan çekici olma her iki cinsten beden imgesi aracılığıyla benlik saygısını olumlu yönde etkilemektedir (Çivril 2001).

Beden algısı kimliğimiz için bir temeldir ve var oluş duygusunu sağlar. Günlük yaşamda karşılaştığımız stresler ve tehdit edici durumlara karşı benliğimizi savunmamızda yardımcıdır, aynı zamanda insanların kendilerini görme biçimlerine ve iş görme yeteneklerine de etki eder. Bu nedenle bireyin kapasitesini ve sınırlılıklarında belirleyici bir kavramdır (Uğur 1996).

Görüldüğü gibi bedenimiz kendimize ait duygu düşünce ve davranışlarımızın yanı sıra çevremiz ile olan etkileşim konusunda önemli işlevler yüklenmiştir. Buradan da anlaşılacağı gibi gerek bilişsel gerekse duygusal alanlarda bedenimize yönelik yanlış imgelerin oluşumu kendimiz hakkındaki fikirleri ve dolayısıyla çevre ile oluşan iletişimimizi olumsuz yönde etkileyebilecektir. Bu olumsuz yansımaların bireyin ruh sağlığını da etkisi altına alacağı öngörülebilir (Ergür 1996).

Gençlik çağını yaşayan bireyler olarak sağlık yüksekokulu öğrencileri de yukarıda verilen sorunlarla birlikte hemşirelik ve sağlık memurluğu ile de yüzyüze gelmektedirler. Mesleki derslere uyum sorunları, staja çıkma, hasta bireylerle iç içe olma, eğitimcilerle ve hastanede çalışanlarla iletişim sorunları olabilmektedir. Eğitim süresince öğren-

ciler gençlik çağı sorunları yanında eğitimleri sırasında stres yüklü yaşantılar geçirebilmektedirler. Böylesine stresli bir eğitim öğrencilerin benlik saygılarını ve ruh sağlıklarını etkilemektedir (Çam ve ark. 2000).

Gerek hemşirelik, gerekse sağlık memurluğu öğrencileri, mezun olduklarında sağlık ekibi içinde, görevleri kapsamında bireyin, ailenin ve toplumun sağlığını koruma, geliştirme ve hastalık halinde iyileştirme amacına, yönelik bakım hizmetlerinin planlanması, örgütlenmesi ve değerlendirilmesinden sorumlu üyeleri olacaklardır. Bu önemli görev ve sorumlulukları yerine getirebilmeleri için olumlu bir beden benlik algısına ve ruhsal olarak da sağlıklı bir yapıya sahip olmaları gerekir.

Bu çalışmanın amacı gelecekte sağlık ekibinin önemli üyelerinden biri olacak hemşirelik ve sağlık memurluğu öğrencilerinin, sahip olduğu beden benlik algısı ve psikolojik belirti gösterme durumlarını belirlemek ve ortaya çıkabilecek olumsuz durumları eğitim süresince mümkün olduğu kadar gidermeye yönelik girişimlerde bulunabilmektir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Evren ve Örneklem: Muğla Üniversitesi Muğla Sağlık Yüksekokulu'nda araştırmaya katılması beklenen 369 öğrenci araştırmanın evrenini, 19'u devamsızlık ve araştırmaya katılmak istememe nedenleriyle araştırma kapsamına alınan 350 öğrenci de araştırmanın örneklemi oluşturmuştur. Örneklem grubunu Muğla Üniversitesi Muğla Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik ve Sağlık Memurluğu bölümü 1. 2. 3. ve 4. sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmadaki anket uygulaması, gerekli yasal izinler alındıktan sonra 05-12-2005 / 16-12-2005 tarihleri arasında yapılmıştır.

Veri Toplama Araçları: Araştırmada bireysel bilgi formu, çok yönlü beden-benlik algısı ölçeği (MBSRQ), ruhsal belirti tarama ölçeği SCL90-R kullanılmıştır.

Bireysel Bilgi Formu: Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bilgileri edinmek amacıyla düzenlenen formda yer alan değişkenler şunlardır: Cinsiyet, yaş, okuduğu bölüm, sınıf, okuduğu yüksek okuldan memnuniyeti, anne ve babanın eğitim düzeyleri, ailenin ekonomik düzeyi.

Çok Yönlü Beden-Benlik İlişkileri Ölçeği (MBSRQ): Çok Yönlü Beden-Benlik İlişkileri Ölçeği, beden imgesinin yapısının self tutumsal yönlerini değerlendirmek için geliştirilen ve 69 maddeden oluşan kendini değerlendirme ölçeğidir. Orijinal MBSRQ Winstead ve Cash (1984) tarafından 140 maddelik bir ölçek olarak geliştirilmiş, 54 madde ve 7 alt gruptan oluşan kısa formu düzenlenmiştir. Kısa formuna Beden Alanları Doyum Skalası'nı oluşturan 9 madde ağırlıklı ilgili 6 madde eklendiğinden kısa formun madde sayısı 69 olmuştur. Ölçekteki alt gruplar; görünüşü değerlendirme, görünüş yönelimi, fiziksel yeterliliği değerlendirme, fiziksel yeterlik yönelimi, sağlık değerlendirmesi, sağlık yönelimi ve beden alanlarından doyumdur.

Ölçeğin Türkçeye çevirimi, madde analizi, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Doğan ve Doğan tarafından (1992) yapılmıştır. Ölçeğin geçerlik çalışmasında kapsam geçerliliği Hovardaoğlu (1990) tarafından yapılmış olan Beden Algısı Ölçeği ile karşılaştırılmıştır. Her iki ölçekten alınan puanlar arasındaki korelasyon katsayısı .58 ile anlamlı bulunmuştur. Güvenirlik test tekrar test yöntemiyle alt grup toplam puanları ve ölçek toplam puanları arasında korelasyon için Crobach Alfa iç tutarlık .94 olarak bulunmuştur.

Ölçeğin Puanlanması: Deneklerden ölçekte yer alan 5 seçenekten kendilerine en uygun olanı işaretlemesi istenir. Bu seçenek ve puanlar şöyledir; Kesinlikle katılmıyorum (1), Çoğunlukla katılmıyorum (2), Karasızım (3), Çoğun-

lukla katılıyorum (4), Kesinlikle katılıyorum (5).

Ölçekte ters anlatımı olan maddeler bulunmaktadır (12, 13, 14, 25, 26, 27, 29, 30, 31, 33, 35, 37, 39, 40, 41). Bu maddelerde seçenekler 5, 4, 3, 2, 1 olmak üzere ters puanlanır.

Bir gruptaki deneklerin toplam puanı, denek sayısına bölünerek ölçek ortalama puanı, bir deneğin ölçek toplam puanı ölçek madde sayısına bölünerek madde ortalama puanı bulunur. Yükselen puanlar sağlıklı bir beden ve yüksek kendilik imgesini gösterir.

Ruhsal Belirti Tarama Ölçeği (SCL 90-R): Ruhsal belirti tarama ölçeği psikolojik sıkıntı belirtileri ölçmek ve kendini anlatma envanteri olarak kullanılan SCL-90 R 90 maddeden oluşur. Ölçekte kuramsal olarak oluşturulmuş 10 farklı belirti boyutu bulunmaktadır. (1) somatizasyon (2) obsesif-kompulsif (3) kişilerarası duyarlılık (4) depresyon (5) kaygı (6) düşmanlık (7) fobik kaygı (8) paranoid düşünce (9) psikotizm (10) ek ölçek.

Derogatis ve arkadaşları tarafından geliştirilen ölçek ilk olarak Gökler (1978) tarafından kullanılmış, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Kılıç (1991) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirlik ve geçerlik verileri, 72 erkek ve 50 kız toplam 122 üniversite öğrencisi üzerinden yapılan çalışmada, Pearson momentler çarpımı tekniği ile elde edilen alt testlere ait değişmezlik katsayıları somatizasyon için .82; obsesif kompulsif için .84; kişilerarası duyarlılık için .79; depresyon için .78; kaygı için .73; öfke düşmanlık için .79; fobik kaygı için .78; paranoid düşünce için .63; psikotizm için .73; ve ek ölçek için .77 olarak hesaplanmıştır.

Ölçeğin Puanlanması: Deneklerden ölçekte yer alan 5 seçenekten kendilerine en uygun olanı işaretlemesi istenir. Bu seçenek ve puanlar şöyledir; Hiç yok (0), Biraz (1), Orta derecede (2), Oldukça fazla (3), Çok fazla (4). Bireyin maddelere verdiği yanıt değerleri

(sayısal) toplamının o testteki madde sayısına bölünmesiyle belirlenir. Tüm ölçekten alınan puanların toplanıp 90'a bölünmesi ile 'genel belirti ortalaması' elde edilir. Yükselen puanlar ruhsal sağlığın bozukluğuna işaret eder. Ölçeğin ülkemizdeki Türkçeleştirilmiş ilk kullanımı Gökler (1978) tarafından yapılmıştır.

Kurumdan ve çalışmaya katılan bireylerden gerekli izinler alınmıştır ve çalışmaya katılım gönüllülük esasına göre yapılmıştır.

İstatistiksel Analiz: Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 10.0 Windows paket programı kullanıldı. Beden-Benlik Algısı Puanları ve Ruhsal Belirti Gösterme Durumu Puanlarının sosyo-demografik özelliklerle karşılaştırılması yapıldı. İstatistiksel analizinde tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Independent Sample t testi, Kruskal Wallis testleri $p < 0.05$

anlamlılık düzeyi esas alınarak uygulandı.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmada beden-benlik algısı ve ruh sağlığının birbirine etkisi önceden belirlediğimiz ve ilişkili olabileceğini düşündüğümüz sosyo-demografik değişkenler açısından ele alınarak incelendi.

Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri incelendiğinde; öğrencilerin 214'ünün kız (%61.1), 136'sının erkek (%38.9) olduğu, yaş gruplarına bakıldığında 116'sının 18-20 yaş arası (%33.1), 126'sının 21-22 yaş arası (%36), 108'inin de 23 yaş ve üstü (%30.9) olduğu; öğrencilerin 211'inin hemşirelik bölümünde (%60.3), 139'unun da sağlık memurluğu bölümünde (%39.7) okuduğu; 77'sinin 1. sınıf öğrencisi (%22), 72'sinin 2. sınıf öğrencisi (%20.6), 72'sinin 3. sınıf öğrencisi

Tablo 1. Öğrencilerin Beden-Benlik Algısı ve Ruhsal Belirti Arasındaki İlişki

	S	X	SS	r	p
Beden Benlik Alg.	350	198.54	25.54	-0.312	<0.05
Ruhsal Belirti Gösterme Durumu	350	80.48	38.96		

(%20.6), 129'unun da 4. sınıf öğrencisi (%36.9) olduğu görüldü.

Çalışmaya katılan öğrencilerin beden-benlik algısı ölçeğinden aldıkları puanların $X=198.54$, ruhsal belirti gösterme durumundan aldıkları puanların $X=80.48$ olduğu, her iki ölçek arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak negatif yönde anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($r = -0.312$; $p < 0.05$). Yani düşük beden benlik algısına sahip olan bireylerin ruhsal belirti gösterme durumunun daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bu çalışma Ergür (1996)'ün beden algısı düşük olan deneklerin ruh sağlığı düzeylerinin daha bozuk olduğu sonuçları ile paralellik göstermektedir. Bulgularımız Cash ve Brown (1990) tarafından benzer olarak desteklenmektedir.

Tablo 2'de görüldüğü gibi ruhsal belirti gösterme durumu ile yaş grupları

puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlendi ($F=10.948$; $p < 0.05$). Bu anlamlılık ölçekten alınan puanların 18-20 yaş arası ($X= 93.39$) ile 23 yaş ve üstü ($X=70.52$) arasındaki farktan kaynaklandığı tespit edildi. 18-20 yaş grubundakilerin ruhsal belirti gösterme durumu puanlarının daha yüksek olduğu ve yaş ilerledikçe puanların azaldığı tespit edilmiştir. 18-20 yaş grubundakilerin aile ve çevrelerinden ayrılma, yeni bir ortama girme, çekingenlik, güvensizlik ve yalnızlık duyguları yaşaması ruhsal belirti gösterme puanlarının yüksek olmasına neden olabileceğini düşündürmektedir.

Ruhsal belirti gösterme durumunun baba eğitim durumu ile arasındaki istatistiksel analiz sonucunun anlamlı olduğu belirlendi ($KW=5.740$; $p < 0.05$). Bu anlamlılık ölçekten alınan puanların

okur yazar olmayan (X=110.88) ile, lise farktan kaynaklandığı saptandı. (X=76.13) mezunu olanlar arasındaki

Tablo 2. Öğrencilerin Ruhsal Belirti Tarama Ölçeğinden Aldığı Puanların Tanıtıcı Özelliklere Göre Dağılımı

Yaş	S	X	SS	F	p
18-20	116	93.39	40.89		
21-22	126	77.14	40.46	10.948	<0.05
23 yaş ve üstü	108	70.52	30.79		
Baba Eğitim Durumu	S	X	SS	KW	p
Yok-Okuryazar	9	110.88	26.06		
İlk-Orta	143	84.09	41.39	5.740	<0.05
Lise	150	76.13	35.67		
Yüksek Okul	48	77.64	40.78		
Ekonomik Düzey	S	X	SS	KW	p
Kötü	15	126.26	46.60		
Orta	273	77.71	37.17	16.542	<0.05
İyi	60	82.83	38.35		
Yüksekokul Memnuniyeti	S	X	SS	KW	p
Hayır	100	90.92	45.70		
Biraz	192	75.82	35.46	2.266	<0.05
Epey	51	78	32.33		
Sınıf	S	X	S.D	F	p
1. Sınıf	77	08.81	41.49		
2. Sınıf	72	67.13	27.96	14.620	<0.05
3. Sınıf	72	79.87	42.77		
4. Sınıf	129	74.35	34.68		

Okur-yazar olmayan babaların çocuklarını ruhsal belirti gösterme durumu puanlarının en yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç; eğitimin bireylerin sosyal yaşamda gösterdikleri tutum ve davranışlar üzerinde rol oynadığı, eğitim seviyesi yükseldikçe çocuk yetiştirilmesi alanında bilgi seviyesinin de yüksek olmasına ve bilgi düzeyi yükseldikçe ruh sağlığını olumlu olarak etkileyebileceği şeklinde yorumlanabilir. Araştırmaya katılan bireylerin beden-benlik algısı ile anne-baba eğitim düzeyleri arasındaki ilişki incelendiğinde anne-baba eğitim düzeyi arttıkça beden benlik algısı puanlarının da arttığı fakat beden-benlik algısı ile anne-baba eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur. Bu sonuç; Tarhan (1995), Yavuz (2003), Polat (2005) ve Geçkil (2001) tarafından yapılan çalışma-

larda benlik algısı ile sosyo demografik değişkenlerden anne-baba eğitim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu sonuçlar çalışma sonuçları ile paralellik göstermektedir. Eğitimin bireylerin sosyal yaşamda gösterdikleri tutum ve davranışlar üzerinde rol oynaması nedeniyle, eğitim seviyesi yükseldikçe çocukların yetiştirilmesini de olumlu olarak etkileyebileceğini düşündürmektedir.

Tablo 2'de görüldüğü gibi ruhsal belirti gösterme durumu ile sosyo-ekonomik düzey arasındaki istatistiksel analiz sonucunun anlamlı olduğu saptandı (KW=16.542 p<0.05). Bu anlamlılık ölçekten alınan puanların kötü (X=126.26) ile çok iyi (X=45.50) arasındaki farktan kaynaklandığı belirlendi. ekonomik durumu kötü olan bireylerin ruhsal belirti gösterme durumu puan-

larının, ekonomik durumu çok iyi olan öğrencilerin aldıkları puanlardan anlamlı bir şekilde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ailenin geliri arttıkça bu durum öğrenciye yansiyacak ve çocukların eğitiminden içinde bulunduğu sosyal çevreye kadar büyük ölçüde etkileyeceği düşünülmektedir. İçinde yaşanan ekonomik koşullarda gencin ekonomik açıdan gerek ailesine gerekse kendini yeterli hissetmesine onun sosyal kimliğinde ve ruh sağlığında önemli bir yer tutacağı şeklinde yorumlanabilir.

Ruhsal belirti gösterme durumu ile yüksekokulda okumaktan memnun olup olmama arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulundu ($F=2.266$ $p<0.05$). Bu anlamlılık ölçekten alınan puanların hayır diyenler ($X=90.92$) ile biraz ($X=75.82$) diyenler arasındaki farktan kaynaklandığı tespit edildi. Yüksekokullarından memnun olmayan öğrencilerin ruhsal belirti gösterme puanlarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç; toplumun hemşirelik ve sağlık memurluğu mesleğine bakış açısının olumsuz olması, okulun kampüs dışında olması, sağlık yüksekokulu öğrencilerinin diğer bölümlerin öğrencileri kadar aktif bir öğrenim hayatı sürdürememesi

nedenleriyle ruh sağlığının olumsuz yönde etkilendiği şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 2’de görüldüğü üzere öğrencilerin ruhsal belirti gösterme durumu ile okuduğu sınıf arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptandı ($F=14.620$ $p<0.05$). Bu anlamlılık ölçekten alınan puanların 1.sınıf öğrencileri ($X=108.81$) ile 2.sınıf öğrencileri ($X=67.13$) arasındaki farktan kaynaklandığı belirlendi. Öğrencilerin puan durumları göz önüne alındığında 1. sınıfların aile ve çevrelerinden yeni ayrılmaları, yeni bir ortama girme, eğitim ortamında yaşadıkları olumsuz deneyimleri, çekingenlik ve güvensizlik duyguları nedeniyle ruhsal belirti puanlarının yüksek olduğunu, diğer sınıfların ise yaşadıkları deneyimler ve bilgi artışının, toplum içinde erişkin rolüne hazır olmaları nedeniyle ruhsal belirti puanlarının düşük olduğunu düşündürmektedir.

Ruhsal belirti gösterme durumu ile tanıtıcı özelliklerden cinsiyet, okuduğu bölüm ve anne eğitim durumu arasında istatistiksel olarak farkın anlamlı olmadığı belirlendi.

Tablo 3.Öğrencilerin Beden-Benlik Algısı Ölçeğinden Aldığı Puanların Tanıtıcı Özelliklere Göre Dağılımı

Cinsiyet	Kız (n:214) X±SD	Erkek (n: 136) X±SD	t	p
Puan	201.18 ± 24.38	195.31 ± 26.96	2.25	0.05
Okuduğu Bölüm	Hemşirelik	Sağlık Memurluğu		
Puan	201.77 ± 23.84	194.55 ± 27.44	2.55	0.05
Sınıf	N	X±SS	F	p
1. Sınıf	77	192.94±20.69		
2. Sınıf	72	205.55±25.11	14.62	<0.05
3. Sınıf	72	198.56±25.04		
4. Sınıf	129	198.93±27.93		
Toplam	350	198.90±25.54		

Beden-benlik algısı ölçeğinden alınan puanların, tanıtıcı özelliklerden

cinsiyete göre farkı incelendiğinde, kız öğrencilerin beden-benlik algısı puanının

X=201.18, erkek öğrencilerin beden-benlik algısı puanının ise X=195.31 olduğu, cinsiyetler arasındaki farkın istatistiksel analiz sonucunun anlamlı olduğu bulundu ($t=2.25$ $p<0.05$). Tarhan (1995) ve Ergür (1996) araştırmalarında beden-benlik algısı ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını belirtmişlerdir. Araştırmadan elde ettiğimiz bu sonuç Uğur (1996) ve Örsel ve arkadaşlarının (2006) yapmış oldukları çalışmaya paralellik göstermemektedir. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre, güzel görünebilmek ve kendilerini iyi hissetmek için daha çok vakit harcadıkları, daha bakımlı görünebilmek için çaba sarf etmeleri, giyimlerine daha fazla özen göstermeleri sonucunda kızların erkeklere göre daha yüksek beden benlik algısına sahip olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin beden-benlik algısı ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları ile tanıtıcı özelliklerden okuduğu bölüm arasındaki fark incelendiğinde; hemşirelik bölümü öğrencilerinin aldığı puanın X= 201.77, sağlık memurluğu öğrencilerinin aldığı puanın ise X= 194.55 olduğu ve istatistiksel analiz sonucunun anlamlı olduğu belirlenmiştir ($t=2.55$ $p< 0.05$). Polat (2005) ve Geçkil (2001) çalışmalarında hemşirelik bölümü öğrencilerinin benlik saygısı düzeyinin sağlık memurluğu bölümü öğrencilerinden yüksek olduğunu, ancak farkın anlamlılık yaratmadığını belirtmektedirler. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin beden-benlik algısı düzeyinin sağlık memurluğu bölümü öğrencilerinden yüksek olmasının nedeni, hemşirelik öğrencilerinin mesleği benimsemelerine ve sağlık memurluğu öğrencilerinde olduğu gibi istihdam, statü, askerlik vb. gibi geleceğe yönelik endişeleri yaşamamalarından, sağlık memurluğu öğrencilerinin kendilerine atfedilen "hemşire" rolünden duydukları rahatsızlıktan kaynaklanabileceğini düşündürmektedir.

Tablo 3'te belirtildiği gibi beden-benlik algısı ile okuduğu sınıf arasında

istatistiksel olarak anlamlı fark bulundu ($F= 14.62$ $p<0.05$). Bu anlamlılık ölçekten alınan puanların 2. sınıf öğrencileri (X= 205.55) ile 1. sınıf öğrencileri (X=192.94) arasındaki farktan kaynaklandığı belirlendi. Uğur (1996) yapmış olduğu çalışma sonucunda 3.sınıfların diğer sınıflara göre bedenlerinden daha hoşnut olduğunu belirtmiştir. Yavuz (2003) ve Karadağlı (1992) sınıflara göre benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulamamıştır.

Beden-benlik algısı ile sosyo-demografik değişkenlerden yaş grupları arasındaki ilişki incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir ($F=1.23$ $p>0.05$). Bu sonuç Tarhan (1995), Ergür (1996), Polat (2005), Karaslan (1993b)'ın beden algısı sosyo demografik değişkenlerden biri olan yaş açısından incelendiğinde anlamlı düzeyde farklılık bulunamamıştır sonuçları ile uyum göstermektedir. Bu sonuçtan hareketle yaşın önemli bir etken olarak ortaya çıkmamasında, araştırmaya katılan kişilerin yaş grupları arasında önemli bir farkın olmamasının kaynaklanabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Çalışmada beden-benlik algısı ile sosyo-ekonomik düzey arasındaki ilişki incelendiğinde ekonomik durumu iyi olan öğrencilerin, beden-benlik algısı puanlarının (X=200.9) yüksek olduğu, beden-benlik algısı ile sosyo-ekonomik düzey arasındaki farkın ise istatistiksel analiz sonucunun anlamlı olmadığı saptanmıştır ($KW=0,188$ $p>0,05$). Bu sonuç Yavuz (2003), Olam (2005), Polat (2005) ve Karaaslan (1993)'ın yaptıkları araştırmanın bulgularıyla örtüşmektedir. Ailenin sosyo ekonomik durumunun çocukların gerek yetiştirme gerekse yaşama şartlarına etkisi inkar edilemez. Aile geliri arttıkça bu durumun öğrenciye yansıtılabileceği, gelir yükseldikçe sosyal anlamda yerine getirebilecekleri, giyim, boş zaman etkinlikleri eğlence gibi çeşitli olanaklarla donatılmış olan gencin daha olumlu bir beden-benlik algısına sahip olabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Yüksekokul memnuniyetine göre, yüksekokullarından epey memnun olduğunu belirten öğrencilerin beden-benlik algı puanının en yüksek olduğu ($X=205.31$), ancak yüksekokul memnuniyeti ile beden-benlik algısı arasındaki ilişkinin istatistiksel analiz sonucunun anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($KW=0.93$ $p>0.05$). Karadağlı (1992)'nin yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları ile okullarından memnun olma durumları arasında statiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu ve yapılan analizde okullarından şöyle böyle memnun olanların puanlarının daha yüksek olmasından kaynaklandığını belirtmiştir. Bu sonuç çalışmamızla örtüşmemektedir.

Bu sonuçlar doğrultusunda;

- Ekonomik durumun beden benlik algısı ve ruh sağlığı düzeyine etkisi dikkate alınarak öğrencilerin ekonomik kazancını yükseltmek amacıyla burslara destek sağlanması,
- Öğrencilerin bedensel, ruhsal ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri spor ve sanatla ilgili tesislerin çoğaltılması, öğrencilerin sağlık düzeylerini yükseltirken beden benlik algısını da arttıracığı,

KAYNAKLAR

- Adams JF** (1995). Ergeni anlamak. Çev.; Onur B. 1. Baskı, İmge Kitapevi, Ankara.
- Brown TA, Cash TF, Peter J et al.** (1990). Attitudinal Body-Image Assessment: Factor Analysis of the Body-Self Relations Questionnaire Journal of Personality Assessment 55(1 & 2): 135 – 144.
- Çam O, Khorshid L, Özsoy AS** (2000). Bir hemşirelik yüksek okulundaki öğrencilerin benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi. Hemşirelik Araştırma Dergisi 1;33-40.
- Çivril H** (2001) Muğla Üniversitesi hemşirelik bölümünde okuyan öğrenciler ile diğer bölümlerde okuyan kız öğrenciler arasındaki benlik saygısının karşılaştırılması. Muğla Üniversitesi Muğla Sağlık Yüksek Okulu Hemşirelik Bölümü Bitirme Çalışması.
- Demirel Y** (2005). Beden algısı ve ruh sağlığı. (<http://www.turk-forum.net> 2005).
- Doğan O, Doğan S** (1992). Çok Yönlü Beden-Self İlişkileri Ölçeği El Kitabı.

- Adölesan çağda çocuğu olan ailelerin, bu dönem özelliklerinin beden benlik algısı gelişiminde önemli olduğundan, çocukları ile kuracakları iletişime önem vermeleri,

- Ebeveynlerin gençlik çağına özgü değişimleri tanıyarak buna göre yaklaşımda bulunması ve kız erkek ayrımı olmamasına yönelik tutum ve davranış göstermeleri önerilebilir.

- Bu çalışmada deneklerin beden algısı ölçülürken kişiler beden bölümlerini ne kadar beğenirlerse o kadar beden algısı puanları olumlu olmaktadır. Araştırma sonucuna göre de bu kişinin ilişkilerine olumlu bir şekilde yansımaktadır. Ancak kişi beden bölümlerinden bazılarını beğenmemesine rağmen onu olduğu gibi kabul edip bu konuda rahatsızlık duymuyor olabilir. Bu durumda kişinin beğenmediği beden özellikleri onun ilişkilerini olumsuz yönde etkileyecektir. Çünkü burada kişinin kendini kabulü önemlidir. Bu yüzden beden algısı araştırılırken kişinin kendisi ile barışıklığını ölçen ek bir ölçü aracının kullanılmasında yarar olduğu düşünülmektedir.

C.Ü.T.F. Basımevi, C.Ü. Yayınları No.53, Sivas.

Ergür E (1996). Üniversite öğrencilerinde beden-benlik algısı ve ruh sağlığı arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Geçkil E (2001). Öğrencilerin benlik saygısının değerlendirilmesi. 2000'li Yıllarda Sağlık Yüksek Okullarında Eğitimin Geleceği Sempozyumu.

Gökler B (1978). Nevrotik Kadın Hastaların İlkokul Çağındaki Çocuklarının Ruhsal Belirtiler Yönünden Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi.: Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Psikiyatri Anabilim Dalı, Ankara.

Hovardaoglu S (1990). Vücut algısı ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlik çalışması. İçinde: Özdemir YD (1990). Şizofrenik ve majör depresif hastaların beden imgelelerinden doyum düzeyleri. Yayınlanmamış Yüksek

Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Karaaslan A (1993a). Benlik saygısı: Genel bir gözden geçirme. Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi 9:1.

Karaaslan A (1993b). Öğrenci hemşirelerin benlik-saygısı düzeyleri ve bunu etkileyen etmenlerin incelenmesi. Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi 9:2.

Karadağlı A (1992). Öğrenci hemşirelerin benlik-saygısı düzeyleri ile algıladıkları okul yaşantıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. 1992 Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Günleri Kongre Kitapçığı.

Kılıç M (1991). Belirti Tarama Listesi (SCL-90R)'ın geçerlik ve güvenilirliği. Psikolojik Danışma ve Rehberlik dergisi 1(2): 45-52.

Köknel Ö (1989). Genel ve Klinik Psikiyatri. Nobel Tıp Kitabevi, İstanbul.

Kuzgun Y (1998). İlköğretimde Rehberlik. 4. Baskı, İstanbul.

Olam F (2005). Endüstri Meslek Lisesi ve Kız Meslek Lisesi öğrencilerinin benlik saygılarının incelenmesi. Muğla Üniversitesi Muğla Sağlık Yüksek Okulu Hemşirelik Bölümü Bitirme Çalışması.

Örsel S (2006). Diyet yapan ve yapmayan ergenlerin kendilik algısı, beden imajı ve beden kitle indeksi açısından karşılaştırılması. (<http://www.turkpsikiyatri.-com> 2006).

Özcan A (1985). Beden imgesi ve hemşirelik. Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek

Okulu I. Ulusal Hemşirelik Kongresi Bildirileri.

Özgeylanı FH (1993). Lise düzeyindeki erkek sporcuların ve sporcu olmayanların benlik kavramları ve beden imgeleri. Yüksek Lisans Tezi, O.D.T.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Polat E (2005). Muğla Sağlık Yüksek Okulu Öğrencilerinin benlik saygısı ve atılganlık düzeylerinin belirlenmesi. Muğla Üniversitesi Muğla Sağlık Yüksek Okulu Hemşirelik Bölümü Bitirme Çalışması.

Tarhan S (1995). Lise öğrencilerinin beden imajlarından hoşnut olma düzeylerinin özsaygıları ve akademik başarıları üzerindeki etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Uğur G (1996). Üniversite öğrencilerinde atılganlık ile beden algısı ilişkisi. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Winstead BA, Cash TF (1984). Reliability and Validity of the Body-Self Questionnaire: A New Measure of Body Image, paper presented at the meeting of the Southeastern Psychological Association, New Orleans, Louisiana.

Yavuz S (2003). Muğla Üniversitesi öğrencilerinin benlik saygısının incelenmesi. Muğla Üniversitesi Muğla Sağlık Yüksek Okulu Hemşirelik Bölümü Bitirme Çalışması.